

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre. . . 12 kor.
Fél évre. . . 6 „
Negyedévre . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . 4 „
Nyolczad oldal . 2 „

A füst.

Ha téli regg zúzmarája s fagyos köd ül

A vidéken,

A kanyargó, felgomolygó füstfelhőket

El-elnézem:

Nem pihenve pillanatra,

Fel magasra, mind magasbra,

Égbe törnek, égbe szállnak,

Mint a tűnő, földi vágyak.

Mintha titkos sejtelemnek leggyintene

Lenge szárnya,

Hogy odafenn pára és köd szélylyel foszlik,

Nyílt a pálya,

A mennyboltja tisztán kéklik

A végtelen messzeségig,

S tűzkévéit, — mennyi pompa! —

Az örök fény tisztán ontja.

Csak gomolygnak. Haj! de észak hideg szele

Lecsap rájok,

Szétzilálja, földre nyomja kegyetlenül

Mint egy átok,

Úzi, tépi, mindhiába!

Nem maradnak föld porába',

Bár jajongva, szárnyaszegve,

Égre törnek újra kezdve.

Nézem, nézem s szívemig hat ez a fájó,

Bús példázat:

Úzi, nyomja a lét gondja lelkemet is,

De fellázad,

Sejti, érzi, a magasba'

Föltámad szebb virradatra,

S bár lesújtva, összetörve,

Fölfelé tör mindörökre.

Pozsony.

ALBERT JÓZSEF.

A gyermek-istentiszteletekről.

„Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket, mert ilyeneké a mennyeknek országa.“

Az Üdvöztőnek ez intó szava mindannyiszor parancsszóvá lesz reánk, az ifjúság vezetésével megbizottakra nézve, valahányszor az egyoldalú észfejlesztés, a hideg racionalismus vagy a földhöz kötött anyagiasság gyermekeink szívét az „egy szükséges dolog“ től elragadni akarják. A parancsszó küzdelemre, a lelki javakért való bátor és nemes küzdelemre szólít fel bennünket a veszedelem idején, hogy a nevelés nagy munkájában senki és semmi más alapot vetni ne akarjon, ne tudjon, mint a mi már egyszer vettetett, s az a Jézus Krisztus.

Ily nemes harcz indult meg a racionalismus sorvasztó hatása ellen a mult század végén Angliában. Felhangzott a parancsszó: „Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket!“ És a parancsszó megadta a legjobb fegyvert, az Isten igéjének hirdetését azok előtt, a kiké a mennyeknek országa, megteremtette az ú. n. vasárnapi iskolát, a gyermekek istentiszteletét. Hogy az igehirdetésnek ez a módja, mely már a kezdet kezdetén útját állja az elvilágosodásnak, mily termékeny talajra talált az ifjú nemzedék lelkében eléggé mutatják Bröckelmann statisztikai adatai, a melyek szerint Angliában jelenleg több, mint 300,000 egyén foglalkozik gyermek-istentiszteletek tartásával.

A 19-ik század sok tudást s értelmi felvilágosodást sürgető paedagógiai mozgalmi közepett Németországban is parancsszóvá lett Krisztus Urunk mondása: „Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket . . .“ Legjobb fegyverre és védelemmé lett itt is a gyermek-istentisztelet! S 15 év alatt csak a „Landeskirche“ keretén belül 1466 gyer-

mek-istentiszteletet tartó vasárnapi iskola keletkezett, melyekben 6592 tanító s tanítónő 138.000 gyermekben ápolja vasárnaponként az isteni féltelmet.

Hazai népoktatásunk új aerája tagadhatatlanul sok jót hozott magával, de az is kétségtelen, hogy támogatva a korszellem a vallási dolgokkal nem törődő közömbössége által, háttérbe szorította azt, a mi eddig nálunk előtérben volt s előtérbe, a főtérre való: a vallásos nevelést.

Nem csoda tehát, ha ma már nálunk is felhangzik az intő és mentő szózat: „Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket . . .“ s új hitélet megteremtésére, új generáció támasztására mi is felkaroljuk újult hévvel s buzgalommal az ifjúság vallásos nevelését és e nevelésben, e szent harcban megragadjuk azt a fegyvert, melyet másutt már kipróbáltak és a legjobbnak ismertek fel: a gyermek-istentiszteletet.

Dunántúli egyházkerületünknek, mint a múlt évben tartott egyházkerületi lelkészi értekezleten hallottuk, már több gyülekezete tett kísérletet a gyermek-istentisztelettel, s a mint a jelentések egybehangzóan mutatták, az eredmény mindenütt a legszebb, a legépületesebb volt. A templomban nemcsak azok jelentek meg, a kiknek a tanítás legközvetlenebbül szólott, hanem megjelentek a serdültebbek s az egyház felnőtt tagjai is, s a kisdedekkel együtt mindenkor igaz lelki épüléssel hallgatták végig az ártatlan szivekből felhangzó énekeket és imákat s a lelki atya egyszerű szavakba foglalt tanítását.

Az a lelki gyönyörűség, mely a gyermek-istentiszteletek tartásából mindenütt fakad, szinte feleslegessé teszi azon kérdés fejtegetését: vajjon van-e reá szükség? Ha a gyermek-istentisztelettel elhintett mag csakugyan utat talál a kicsinyek és nagyok szívébe, akkor a magvetéssel meg lehetünk elégedve, az a mag ott termékeny talajra talál, s tizszeres, sőt százszoros gyümölcsöt terem. De ez nem is lehet máskép, mert hisz a gyermek-istentisztelet a gyermeki lélek természetén, az elfogulatlanok naív hitén alapszik. Hatásának magyarázatát közelebbről megtaláljuk

a) abban a közvetlenségben, mely a gyermek-istentiszteleteket jellemzi s a mely a tanítást végző lelkészt a gyermek igaz lelki atyjává, a gyermeket s általában a hallgatót egy szent cselekvényt végző család tagjává teszi;

b) a gyermeki léleknek azon jellemző voná-

sában, hogy a tétlenséget sokáig el nem viseli, hanem tevőleg részt kíván venni mindenben, a vallás dolgaiban is, s a gyermek-istentisztelet megadja a gyermeknek ezt a tevőleges szerepet;

c) a gyermek-istentiszteletnek a rendes istentisztelettől eltérő, egyszerűbb s a gyermek felfogásához mértébb hangjában s formájában, melyből kéri a gyermek, hogy az neki szól, abból neki kell tanulnia, az az ő lelki üdvösségét czélozza, az az ő istentisztelete.

A gyakorlat a gyermek-istentiszteletnek több alakját, rendjét teremtette meg. S azt hiszem, a dolog lényegére nézve nem nagy fontosságú, hogy mely alakot választjuk; de természetesen benne legyen gyermekibb, naivabb színben mindaz, a mi rendes istentiszteletünknek is elengedhetetlen kelléke: a tanítás (ige-hirdetés,) az imádság, az ének és az áldás. Ehhez képest a legegyszerűbb alakja s menete a gyermek-istentiszteletnek ez: 1. ének, 2. imádság, 3. a tárgyalandó bibliai részlet felolvasása, 4. tanítás, illetőleg katekizálás, 5. imádság, utána áldás, 6. ének. Az ének lehet mindenütt a gyermek telfogását meg nem haladó egyházi ének, chorál; a miatyánkot a gyermekek halkán, bár hallhatóan, együtt mondhatják a lelkészszel; a tanítás felveheti a rendes prédikációk alakját, tehát lehet összefüggő oktatás, de megfelelőbb a kérdezgetve fejtegető magyarázat.

A gyermek-istentiszteleteknek gazdagabb rendjét állapították meg a berlini és drezdai gyermek-istentiszteleti könyvecskék: a „Kinderharfe.“ a „Sonntagsschul-Harfe“ és a „Dresdener Kinderharfe.“ Különösen elterjedt az utóbbi, mely 1880-tól 1895-ig huszonegy kiadást ért, s azt egyik-másik németajkú gyülekezetünk is használatba vette.

A berlini és drezdai könyvek különösen két irányban gazdagítják a gyermekistentiszteletet: a gyermek izléséhez mért liturgiával egészítik ki s a lassú menetű choralokat itt ott élénkebb rhytmusú, szinte népdalszerű vallásos gyermekdalokkal váltják fel. S nem tagadhatjuk, e két rendbeli gazdagítás megfelel a gyermeki lélek felfogásának s tevőleges természetének.

A drezdai Kinderharfe liturgiájának magyar átdolgozását megtaláljuk a győri gyülekezet által kiadott „Ev. egyházi dallamok“ című füzetben, mely a gyermek istentisztelet menetét s liturgiáját

Poszvék Sándor theol. főisk. igazgató magyar átdolgozásában következőleg mutatja be:

Bevezető ének az énekeskönyvből.

Lelkész: Legyen az Atyának, a Fiúnak és Szentléleknek nevében!

Gyermekek: Ámen.

Lelkész: Azt mondja az Úr: engedjétek, hogy a kis gyermekek én hozzám jöjjenek stb.

Gyermekek: Jöjjön el a Te országod.

Lelkész: megfelelő bibliai mondatot olvas fel.

Gyermekek: Dicsőség legyen az Atyának stb.

Lelkész: Emlékezzél meg Uram a Te irgalmasságról stb. (25. zsolt. 6—7. vers.)

Gyermekek: Teremts bennem, óh Isten, tiszta szívet stb.

Lelkész: Miképpen könyörül az atya stb. (103. zsolt. 13. vers.) Dicsőség a magasságos mennyeiben Istennek!

Gyermekek: És e földön békesség, s az emberekhez jóakarát.

Lelkész: Az Úr legyen ti veletek!

Gyermekek: És a te lelkeddel.

Lelkész: imádságot mond.

Gyermekek: Ámen.

Lelkész: Uram, az én lábaimnak szövete-neke a Te igéd és az én ösvényemnek világa. Áld szivünk, szánk!

Gyermekek: Áld szivünk, szánk!

Lelkész: Kilép az oltárból s valamely bibliai szakasz felett katekizál, vagy pedig megmarad az oltárban s gyermek-predikációt mond.

Gyermekek: megfelelő vallásos gyermekdalt vagy chorált énekelnek.

Lelkész: imádságot mond, utána elmondja a Miatyánkot, majd pedig így folytatja:

Uram taníts meg engemet, hogy a te akaratodat tegyem!

Gyermekek: A Te lelked vezéreljen egyes úton.

Lelkész: Úgy legyen. Ámen.

Gyermekek: Ámen.

Lelkész: áldást mond.

Gyermekek: Ámen.

Befejező ének az énekes könyvből.

A gyermekek a liturgiának reájuk eső részét énekelik, a lelkész a maga részét mondja.

Ha a liturgia rövidítése szükségesnek mu-

taoznék, elhagyható a bevezető bibliai mondat felolvasása s az azt követő ének: Dicsőség legyen stb., valamint a végén a lelkész e mondása: „A te lelked vezéreljen stb.”

Magyar gyülekezeteink már tettek itt-ott kísérletet a győri füzetbe foglalt liturgikus gyermekistentisztelettel s tudomásunk szerint — noha mi a liturgiát nem igen szoktuk meg, — a kísérlet mindenütt épülésére szolgált úgy a gyermekeknek, mint a megjelent felnőtteknek.

E tapasztalat tegye köteleességünké a gyermekistentisztelet ezen formájának nagyobb körben való felkarolását. De erre nézve szükséges volna a győri füzetbe foglalt liturgiának külön olcsó füzetben való kinyomatása s a füzet kiegészítése a már revideált énekek közül azokkal, melyek a gyermek feltogásának megfelelnek, további kiegészítése u. n. vallásos gyermekdalokkal.

A Luther-Társaság s a Dunántúli egyházi ének- és zenepártoló egyesület felette hasznos és áldásos munkát végeznének, ha magyar gyermekistentiszteleteink számára a dzsdai Kinderharféhoz hasonló magyar vallásos énekgyűjteményt adnának ki.

KAPI GYULA.

Kérelem.

Tisztelettel kérem, méltóztassanak az előfizetést megújítani, a kik még meg nem tették.

VERES JÓZSEF.

BELFÖLD.

Az eperjesi theológusok kizáratására vonatkozó ítélet. Ev. közönségünk tájékoztatására közöljük a következőket: „Kivonat a tiszai ág. hitv. evang. egyházkerület eperjesi Collégiumának igazgató-választmánya és végrehajtó bizottsága által 1900. évi december hó 21-én tartott együttes gyűlésről felvett jegyzőkönyvből. 4 pont. Targyaltatott a collégiumi hittanintézet tanári karának 1900. évi december hó 11-iki gyűléséről felvett jegyzőkönyve kapcsán Wanitsek Emil és Jamnitezky György, IV. é., Harman Cyrill, Solcz Pál, Skrovina Ottó, III. é., Csobrda Wladimir és Bezek János II. é., Pogubjuk János, Kottula Ede, Janoska György, Hanesz Emil és

Martinesek Márton I. é. hittanhallgatóknak fegyelmi ügye, nevezetesen a hivatkozott tanárkari gyűlésről felvett s jelen jegyzőkönyv kiegészítő részét képező vizsgálati jegyzőkönyvben felvett vallomásuk, valamint a tanári karnak e vallomások alapján meghozott s részletes indokolással, ellátott következő fegyelmi határozata:

1. Wanitsek Emil IV. é., Skrovina Ottó III. é. Janoska György I. é. hittanhallgatók a jelen jegyzőkönyvben körülírt s részben saját vallomásukkal is megerősített hazafiatlan és a tanintézet jó hírnevét nagy mértékben veszélyeztető viselkedésük miatt a hittanintézettől — anélkül hogy ez indexekben kitüntetettnek — haladéktalanul eltávolíttatnak. A részükre megállapított összes jótéteményeket elvesztik, illetve a jelen tan-félévben már élvezett collégiumi jótétemények egyenértékét megfizetni tartoznak.

2. Solcz Pál III. é., Csobroda Wladimir és Bezek János II. é., továbbá Porubjak János I. é. hittanhallgatók a jelen tanfélév befejeztével kötelesek a tanintézetet elhagyni. A részükre megállapított s jelen tanfélévben már élvezett és még élvezendő összes jótéteményektől megfosztatnak, illetve kötelesek ezeknek egyenértékét visszatézni.

3. Jamniczky György IV. é., Harman Cyrill III. é., Kottula Ede és Martinesek Márton I. é. hittanhallgatók a tanári szék előtt megrovatnak, továbbá a jelen tanfélévben élvezett s még élvezendő összes kollégiumi jótéteményektől s tisztségektől megfosztatnak, illetve kötelesek a jótétemények egyenértékét visszafizetni.

4. Hanesz Emil I. é. hittanhallgató a tanári szék előtti megrovásban részesül; az internatusi ingyenlakást kivéve összes jelen tanfélévi collégiumi jótéteményeitől megfosztatik, illetve köteles a már élvezett s még élvezendő jelen tanfélévi jótétemények egyenértékét visszafizetni. Indokolás. Vádlottak némelyike már a múlt tanévben, valamennyi hittanhallgató pedig a jelen tanévet megnyitó ünnepén a dékán által komolyan figyelmeztettek, hogy viselkedésükben mindattól tartózkodjanak, a mi hazafias érzelmeiket illetőleg a legkisebb kifogásra is alkalmat adna.

Ennek daczára a vizsgálat tárgyává tett ügyben valamennyi vádlottra nézve beigazolást nyert, miszerint a hittanintézet többi hallgatóitól elkülönítve magukat csoportképen 1900. évi november hó 18 án lefénnyképeztették. A fényképeket tüntetőleg tót névaláírásaikkal látták el, mely tettüket — részbeni tagadásuk daczára Skrovina Ottó és Janoska Györgynek pedig kifejezett beismerése szerint — „tót nemzetiségi czélzattal“ követték el. A vizsgálatnál mind végig jelen volt tanári karnak meggyőződése, másrészt a legtöbb vádlottnak viselkedése az ide vonatkozó részben tagadásukat megdönti.

A megnevezett hittanhallgatók e tettük által nem csupán tót nemzetiségi érzelmeikről tettek bizonyosságot, hanem — a mi szigorú büntetésre méltó — az eperjesi collégiumi hittanintézetnek magyar hazafias jó hírnevét is szándékosan és nyilvánosan aláásni törekedtek. Haládatlanoknak mutatkoztak magyar hazánk ezen nagy múltú iskolája iránt, mely őket jótéteményeivel elhalmozta. A vizsgálati adatok szerint konstatáltatott az is, hogy nevezett ifjak Wanitsek Emil társuknál s egyik internatusi helyiségben több ízben összejöveteleket tartottak s bár az összejöveteleket tisztán baráti jellegűeknek állítják, mégis a tót névaláírásokkal ellátott csoportkép, melynek elkészíttetését egyhangú beismerésük szerint ezeken az összejöveteleken határozták el, hazafiatlan viselkedésükre nézve tagadásukkal szemben is meggyőző bizonyítékot szolgáltat.

Mindezekon felül vádlottak a testületi egység megbontásának is — úgy exclusiv összejövetelekkel, mint a társaik előtt elütölt lefénnyképezéssel, — okozói voltak. Wanitsek Emilre nézve súlyosító körülménynek minősítendő az, hogy az összejövetelek az ő lakásán rendezettek és hogy kihallgatása folyamán tanúsított viselete, felfogása a magyar állameszme szempontjából nagy mértékben aggasztó volt. Skrovina Ottó és Janoska Györgyre nézve súlyosító körülmény, hogy a lefénnyképezetésnek tót nemzetiségi czélzatát magok beismerték, ezenfelül hasonló érzelmeik s tetteik miatt előbbi a késmárki ev. liceumból kizáratott, utóbbi pedig a besztercebányai gimnáziumban fegyelmileg büntetve volt. Solcz Pál, Csobroda Wladimir, Bezek János és Porubjak Jánosra súlyosító körülmény a vizsgálat folyamán tanúsított s túlzó nemzetiségi eszméknek hódoló magatartásuk. Azonkívül Bezek János a selmeczbányai ev. liceumban, Porubjak János a besztercebányai gimnáziumban nemzetiségi vétségek miatt fegyelmileg már büntetve voltak. Jamniczky György, Herman Cyrill, Kottula Ede és Martinesek Mártonra enyhítő körülmény a vizsgálat alatti magatartásuk s tettük helytelenségének beismerése. Hanesz Emilnél a teljes megbánás s tapasztalatlansága veendő enyhítő körülménynek.

A tanári kar ezen ítéletét a coll. szervezet-szabályzat értelmében az igazgató választmány és a végrehajtó bizottság együttes gyűlése felülvizsgálván, azt indokainál fogva helybenhagyja a következő változtatásokkal:

1. Az intézetből való haladéktalan kizárás Solcz Pál III. é., Csobroda Wladimir és Bezek János II. é. és Porubjak János I. é. hittanhallgatókra nézve is kimondatik.

2. A kizáratás oka mind a hét kizártra nézve bevezetendő az indexbe.

3. A múltban élvezett jótétemények pénzer-

tékének visszatérítésére vádlottak nem kötelezettek.

Indokolás. Vádlottak, ámlár tudták, hogy fogyni ügyekben az igazgató választmány gyűlést tart s végső fokon jogosult határozni, semmi lépést sem tettek a végből, hogy az igazgató választmány határozatát maguk részére kedvezővé tegyék; mely körülmény megrögzöttségükről s egyszersmind arról tesz tanúbizonytságot, hogy a tanári kar ítéletének indokolása egészben helyes és így elfogadandó. Mégis az indokolásban „a tót nemzetiségi célzatot“ az igazgató választmány nem pusztán tót, — hanem magyar hazaelenes érzülettel kapcsolatos tót nemzetiségi célzatnak értelmezi.

Az alapítélet szigorítása az egyházi „Alkotmány“ azon határozataira való hivatkozással történt, melyek a magyarországi ág. hitv. evang. egyházat olyan egységes testületté teszik, melyet sem nyelv, sem nemzetiség szerint nem szabad széttagolni, s melyben közhivatalt nem viselhet olyan egyén, a ki a magyar haza és nemzet ellenségének bizonyul. E tekintetben tehát vádlottaknak, mint lelkész növendékeknek bebizonyult jelen viselkedésük szomorú és aggasztó kilátást nyújt arra az időre, a midőn mint rendes lelkészek volnának hivatva az egyházi „Alkotmány“ értelmében szolgálni a magyarországi ág. hitv. evang. egyház egységét és közérdekeit. Az alapítéletnek azon rendelkezését, mely szerint vádlottak a múltban élvezett jótétemények visszatérítésében elmarasztaltattak, — fel kellett oldani azért, nehogy az ítéletnek visszaható ereje is legyen. K. m. f. Jelen jkvi kivonat hitelül Dr. Schmidt Gyula s. k. coll. felügyelő, elnök; Glaufl Pál s. k. főesperes, egyh. elnök; Dr. Mikler Károly s. k. coll. jegyző.

* * *

Eddig az ítélet és annak indokolása! Hasonlítsa már most össze bárki is ezt az ítéletet — be sem várva annak közzétételét — ezzel a valóban vakmerő, okatlan és könnyelmű támadással, a melyet az „Ev. Egyházi Szemle“ 12-ik száma ellenünk — intézetünk, tanárkarunk és ifjúságunk ellen — intézni jónak látott. Mint az ítélet is jelzi, a dékán már tavaly is észlelte azokat a tót nemzetiségi fészkelődéseket és lakásán kérve kérte az ifjakat azoknak félremagyarázhatóságuk miatt való kerülésére, s a jelen tanévet megnyitó beszédében is ugyancsak erősen kidomborította a hazafias egyetértő munkásság szükségességét az eperjesi theológián. S a midőn a dékán „a nagy dobot“ kerülve a fényképeket bekérte, a lakásán megejtett előzetes vizsgálat alkalmából előtűk külön-külön is kijelentette, hogy külön csoportképen való lefényképeztetésükkel és rünetű tót aláírásaikkal (nem „egyesek“ de mindannyian irtak alá a kép) vétettek a theol. tes-

tület egysége és hazafias jó hira ellen, a kizart 7 theológus közül egyellen egy sem mutatott hajlomot téves eljárása beismerésére vagy javulási szándékra. Nem annyira a kép s a tót nyelvű aláírás, mint inkább makacsodó és okoskodó viselkedésük, tehát a tanári karnak hazafisági szempontból szerzett szomorú tapasztalata volt az oka legnagyobb sajnálatunkra a tanári kar s az igazg. választmány szigorú, de igazságos ítéletének. Talán egyikök sem záratik ki, ha tettöket megbánják, s a jövőre nézve hazafisági tekintetben javulási ígéretet tesznek. Legalább a dékán ezt várta tőlük az előleges vizsgálat s a tanári kar előtt megejtett vizsgálat alkalmából. Pedig az ifjak közül többen a legnagyobb mértékben élvezték a dékán, a tanári kar és az egyházkerület bizalmát és jótékonyágát.

Vissza kell tehát utasítanom tanárkarom és ifjúságom nevében azt az inszinuációt, mintha én vagy a tanári kar „külön tót egyület“ keresett volna a vádlottaknál, vagy mintha „illetöket feladták volna társaik a tanári karnál“ s így „denunciálásról“ lehetne szó. S vissza kell utasítanom azt a vakmerő állítást, mintha a kizártak és kompromittáltak többi társainak „meg nem egyező erkölcsi nézetei“ s „korcsmába és másfelé való járása“ lett volna oka az ő szeparatistikus törekvéseiknek. Ez vonatkozhatik egyesekre, de nem az összesekre, a mint hogy p. o. nem a vádlottak között éppen a tótajkuak (Jamriska, Belicza, Huszy) tiszta jeles és jó erkölcsi magaviseletű ifjak. Arról is biztosíthatom az „Ev. Egyházi Szemlét, hogy nálunk Eperjesen a tanár és tanítvány között éppen nincs „nagy úr,“ sőt e viszony nagyon is kielégítőnek mondható. S végül ez a magyarul hangzó, de tótul szóló ev. lap egyik szerk. üzenetében még „zugintézet“-nek meri deklarálni a mi ősi tanítézetünket, azon, mi eddigi iránya mellett éppen nem csudálkozhatunk. (E tekintetben is Janoska esperessel egyetért, ki Eperjesen kijelentette, hogy „ez az ítélet halála lesz az eperjesi theológiának.“) Hisz tót izű luth. orthodoxiája „semmiféle theológiának“ deklarál mindent, a mi az ő sajátos nemzetiségi álláspontjainak meg nem felel. Ezek után én is méltán mondhatom, hogy „valóban az embernek szeme szaja eláll, hogy nálunk ilyesmi is lehetséges,“ s éppen nem csudálkozom azon, hogy személyes polemikával „személyét csapások érik.“ (A minap a „Protetáns“ részéről is „egy lelkésznek szegyenére való“ méltó megrovásban részesült.) Az eddigiek után ítéelve „olvasóinak“ a „positív munkára“ tett ígéreteiben sem bizhatunk. Végül még kijelentem, hogy az eperjesi theológusok kizárásáról és Janoskáék eperjesi tartózkodásáról szóló fővárosi hírekhez (Friss Ujság, Budapest) stb. a dékánnak, a tanári karnak és az ifjúságnak semmi köze, sőt inkább neveket nem említve tettük közzé

a határozatot egy néhány fővárosi lapban s az Eperjesi Lapokban. Ennyi előleges magyarázatul és tájékoztatásul az ítélethez.

Eperjes, 1901. jan. 12.

Dr. Szilávik Mátvás ev. theol. dékán.

Felvilágosító nyilatkozat. Az „év. Egyházi Szemle“ 1900. évi decemberi számában egy közlemény jelent meg, melyben az illető cikk írója a tiszai egyházkerület eperjesi collégiumának igazgató választmánya által 1900. decz. 21-én hozott ítélettel foglalkozik. A cikkben a theológiáról, s annak egyes hallgatóiról olynemű rágalmak vannak egy „szavahihető levelező“ adatai után összehalmozva, a melyek nemcsak testületünk egyes tagjait, hanem a testületet egészben véve is mélyen sértik, s a melyek ellen mi ezenel tiltakozunk s azokat határozottan visszautasítjuk.

Teszszük ezt azért, mivel láthatjuk, hogy az illető cikk írója nem várva be az ítéletnek indokaival való hivatalos közzétételét, határozottan ellenünk irányuló, hamis adatok nyomán jogtalanul s a legnagyobb fokú rossz akarattal meghurcolja azt az ifjúságot, a melynek úgy látszik a cikk szerint a legfőbb hibája az, hogy a vádlottak között nincsen, s nevét tüntetőleg nem tótul írja alá, a mint azt a vádlottak a fényképen kivétel nélkül, s nem egyik-másik, mint a cikk mondja, — tették.

Határozott tényekkel hebizonyíthatjuk, hogy az a „szavahihető levelező“ ez egyszer nem vált be, ha ilyen adatokkal kedveskedett az illető cikk írójának. Valóban elmondhatjuk mi is, hogy „az embernek eláll szemé-szája, ha arra gondol, hogy nálunk ilyesmi is lehetséges.“ Mert valótlán ráfogás az, hogy 12 vádlott társunkat mi feladtuk volna a tanári karnál. Mi a bajnak — mivel az tényleg megvolt — a testületi gyűlésen akartuk elejét venni, a vádlottak azonban azt választották, hogy az nem testületi ügy. Ezzel a dolgot tovább a gyűlésen nem bolygattuk, hanem a gyűlésen felszínre jutott egyéb nyilatkozatokkal együtt az egész ügyet a testület kebelében levő becsület-bírósnak akartuk átadni, bírálja meg, valljon testületi ügy e ez vagy nem? Hogy azután a dolog máskép ütött ki: annak sem mi vagyunk az okai. — A dékán úr ú. i. más úton módon értesült nem ugyan erről a dologról, hanem általában arról, hogy a theológiáról nem jó hírek keringenek s így magához hivatott, mondjuk meg egész őszintén, hogy miféle állapotok vannak az ifjúság körében. — Kérdjük tehát, valljon „feladásnak, nem kvalifikálható eljárásnak, csúnya denunczialásnak“ tekinthető e, az, hogy mi hivatalos felszólításra részletes felvilágosítást nyújtottunk? Persze azt nem kégyeskedett a „szavahihető levelező“ megírni, hogy a vádlottak közül egy a kihallgatások folyamán határozottan magán

bosszúból feljelentette „eskült ellenségét.“ a mint a testületi gyűlésen kifejezte magát, hogy egyszer kétszer a rendszeres időn túl kimaradtak az internátusból, elhallgatva azt, hogy a nem „esküdt ellenség“ egy két tagja is velük együtt kimaradt. Ez aztán a csúnya, jellemben vágó s nem kvalifikálható eljárás.

Különben, hogy ezen „ártatlanul szenvedők“ nem voltak ártatlanok, mutatja az, hogy közülök öten hazaellenes tüntetések miatt már a középiskolákban fegyelmi büntetésben részesültek. A mi pedig a tótul alig tudó németajku vádlottat illeti, az éppen német nemzetiségénél fogva csatlakozott nem a szolidabb, — a mint a cikk mondja, — hanem a magyar ellenes elemhez.

Kötelességünknek tartjuk határozottan visszautasítani azt a minden alapot nélkülöző vádat is, a mely tanári karunkat illeti, hogy t. i. ők nem érintkeztek velünk eléggé s így közöttök és közöttünk nagy az úr. Igenis tanáraink és közöttünk az érintkezés mindenkor megvolt és megvan, még pedig a legbensőbb, s' ezt nem tagadhatják különösen az elítéltek, a kiket a tanári kar főképpen kitüntetett bizalmával.

Nem vagyunk tehát „streberék,“ mint a hogy az illető cikk elkeresztelt, a kik „húzzuk a nagy harangot s összetévesztjük az igazságszerető embert a pánszlávokkal,“ hanem az húzta meg a nagy harangot s az tévesztette össze a hazafias szellemet a stréberséggel, a ki minket az ilynemű jelzőkkel illett.

Mindezt azért tartottuk szükségesnek kijelenteni, nehogy hallgatásunk által a könnyen hívők, s különösen egyházunk körén kívül állók előtt, úgy tűnjünk fel, mintha mi a közölt cikk — szerinte hiteles — adatai előtt leraknánk a fegyvert s elfogadnók a ránk kent „stréber“ nevet. Az eperjesi ág. h. ev. theológiai testület nevében: Jamriska János s. k. testületi elnök. Pócz Ferencz s. k. testületi jegyző.

A külföldi egyetemeket a f. iskolai évben a soproni ev. theol. főiskolából 6 hallgató látogatja. Egy Greifsvald, egy Jéna, kettő Halle, kettő pedig Rostockban végzi tanulmányait. A szakvizsgálatra jelentkező ifjak témái a következők: Írás magyarázati: 1. Mikeas könyve V. részének fordítása, magyarázata és méltatása. 2. János evangéliomában a praeexistentia eszméjét tartalmazó helyek összegyűjtése és magyarázása. — Rendszeres theológiai: 1. A keresztyén hit fejlődésének főirányai a XIX. században. 2. Mely elvek meríthetők a keresztyén erkölcstanból a szociális kérdés megoldására? — Egyházi beszéd témái: 1. János evang. XIV. rész 6 vers. 2. Római levél XIII. rész, 14 vers — és végül Curriculum vitae — latin nyelven.

Nagy-Szénáson Mendöl Lajos ev. lelkész megkezdte a protestáns esték megtartását; valla-

sos tárgyakról tart felolvasást, a nép nagy érdeklődéssel támogatja a szép kezdeményt,

A n.-szlatinai evang. egyház (Trencsénm.)
Margócsy Aladár dunáninneni missiói lelkészt választotta lelkészévé egyhangulag.

Gyűjtés az ipolysági ev. templomra.

Hont-Udvarnokon Krupecz Istvánné két ivén a következő adományok toltak be: Dr. Szeberényi János Bécsben 50 kor., Wladár Agost udvari tanácsos Bécsben 10 kor., Krupecz család Udvarnokon 50 kor., az udvarnoki ev. egyház 10 kor., Udvarnok mint község 10 kor., Talaj János kurátor 1 kor., Stefánik János bíró 1 kor., Steviat Mihály tbíró 1 kor., Kovács János 1 kor., Menyár Mihály 1 kor., ifj. Talaj János 1 kor., Miklya János 1 kor., Menyár János 1 kor., Krajcs János 1 kor., Szegedi Manó 3 kor., Menyár Pál 1 kor., Dráb György 1 kor., összesen 144 kor. — A másik iven: Stefánik Pál 20 fill., Demjan Mihály 40 fill., Hlavács János 30 fill., Id. Talaj János 40 fill., Winkler Dániel 30 fill., Dráb Pál 60 fill., Balog János 40 fill., Miklya Pál 40 fill., Miklya György 30 fill., Nyemecz Pál 20 fill., id. Danis Mihály 80 fill., ifj. Danis Mihály 40 fill., ifj. Danis Pál 20 fill., Ohreen Mihály 40 fill., Korhely Pál 40 fill., id. Danis Pál 20 fill., Mrár Mihály 20 fill., Zsufa Samu 20 fill., Balko Márton 40 fill., Bobar János 20 fill., Danis János 30 fill., Mrár Mihály 20 fill., Mareczki Sámuel 40 fill., Nemezc János 20 fill., Dráb Pál 16 fill., Juda Mihály 20 fill., Talaj Pál 50 fill., Bobar János 40 fill., Talaj Mihály 20 fill., Demjan Pál 10 fill., Pavlov Mátyás 16 fill., Butás János 40 fill., Ohrien János 20 fill., Jancsovicz György 30 fill., összesen 10 kor. 62 fill. Az egész összeg 154 kor. 62 fill. Dr. Szeberényi János, katonai ev. superintendens szép adományához lelkes levelet is csatolt, melyből kiemeljük a következőket: „az ipolysági templom építését lelkem mélyéből üdvözlöm! Hiszen ott még sohasem világitott az evangéliom napja. Hont székes városában láthatni protestáns templomot — óh! ha még odáig Isten éltetne, bizony csak annak kedvéért agg korom daczára lerándulnék! Sőt ha templom felavatásánál jobb magyar szónokra szert nem tehetnének, kész vagyok szolgálatukra lenni. Talán még az Isten angyalainak is örömeik telne benne egy 52 éves lelkészt, negyven évi szeretett hazánkbeli száműzetés után csengő magyar hangokban hallani az Isten titkairól s az élet viharairól szólani. . . . Sajnálom, hogy most gazdag nem vagyok, újszer annyit áldoznék a gyönyörű ezétra. Nem bőségből, csak takarított ve-rejtekés filléreiből 50 kor. kérem szívesen fogadni. . . . Bizony, bizony édes Sz. kollegám nagy örömet okozott levelével. Isten áldja meg e jótéteményért! — Isten áldása legyen az adakozókön s adományaikon! Tisztelettel a bizottság.

Uhorszákára (Nógrádm.) Szlo p o v s z k y
Károly szarvasi segédlelkész ment helyettes lelkésznek.

Budalehotán f. év januárius 6-án egyhangulag Szkalos Emil roznyói segédlelkész és vallástanár választatott meg lelkésznek.

A király ő felsége a hivatalos közlöny adatai szerint következő összegekkel gyámolította a felekezeteket: (koronára átszámítva)

	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ev. ref.	Ag.h.e.	Unit.	Izr.
1895	4420	1960	300	960	—	—	—
1896	6700	2800	200	400	—	—	—
1897	3200	4600	—	1600	400	—	—
1898	7000	2500	200	800	—	—	200
1899	600	4400	1000	1600	600	—	—
1900	8050	2600	600	1300	400	—	300

KÜLFÖLD.

Adatok a hittéitéről. Jelenleg 249 evang. hittéitő társaság működik. Bevételük évenként 76.000.000 márkán fölül van; 15.400 evang. hittéitő 77.000 bennszülött segéddel foglalkozik az evangéliom terjesztésében. A pogányok közt 11.000 egyházközség, 31.800 állomás és körülbelől 4½ millió pogányból lett keresztyén van; a szaporodás az utóbbi évben 84.000 lélek volt.

Az osztrák E. K. Z. a század fordulóján visszapillantva a multba, a következőket hozza:

„A XIX. század az evang. prot. egyház örövendetes és sokat ígérő tejlődését mutatja. Inkább — mint bármely más vallási közösség szaporodott első sorban tagjának száma. Mig a római egyház állománya a egész földkerekségen a mult században alig megkétszereződött — az evang. egyházaké megháromszorozódott; — sőt Ausztriában az ág. ev. helv. hitvallású gyházak 118 éven belül meghatszorozódtak. Az 1782 évi türelmi pátens megjelenése után egy évvel Ausztriában az evangélikusok száma 73.000 re rugott, jelenleg 450.000. evangélikus van és a mostani „Los von Rom“ mozgalom, a mely előre láthatólag egyhamar megszűnni nem fog, biztosítja a prot. egyházak fokozatos megerősödését a jövőre. 1794 ben Ausztriában 79 ág. hitv. és 60 helv. hitv. pap hirdette a Krisztus evangéliomát; mert az ág. hitv. értelmében 210 a helv. hitv. értelmében 110 pap és vikárius működik. Az evang. prot. igehirdetők száma tehát 100 év alatt 180-nal szaporodott; de az igehirdetők és a hivek szaporodása arányának nagy különbsége mutatja azt is, hogy — sajnos — hivek nem részesülhettek eddig a kívánatos és kellő lelki gondozásban. Javulás e téren szintén észlelhető, a mennyiben a papok száma az utolsó két évben 40-nel növekedett. Sajnos, hogy

az evang. iskolaügyre oly hátrányos 1869. évi május 4-iki népiskolai törvény és szegénység következtében az egyházi fejlődéssel lépést nem tarthat az ev. iskola. Kettős teher nyomja az ev. hívek vállát, a menyiben a nyilvános (természetesen a legtöbb helyen katolikus) és az evang. iskolák fenntartásáról is kell gondoskodniok; ennek következtében több iskolát be kellett szüntetni, mások csak tengődnek; — mind mellett 360 ág. h. és 100 hely. hitv. tanító fejt ki buzgó ténykedést. De az iskolaügy is jobb jövőnek néz elébe, a mennyiben éppen a jelen clerical-fendalis hanyatlás korában az egyházi hatóságok is nagyobb buzgósággal karolják fel az iskolákat; új ev. iskolák alapíttatnak; a vallás-oktatásról jobban gondoskodnak; ev. tanítói egyesületek keletkeznek.

Nevezetes és örvendetes az evang. egyháznak a XIX. század folyamán beállott kedvezőbb jogi állása is. Míg a század kezdetén az ev. egyházak többé kevésbé az államnak „rendőrganumai” voltak és legalább erős „felvigyázat” alatt állottak: — azóta az országos egyházak szabadabbakká lettek, önálló egyházi alkotmányt nyertek. Az összes német, osztrák egyházak közül egynek jogi állása sem változott annyira mint az osztráké. Igaz már a németen gondolkodó II. József is az 1781. október 13-iki türelmi pátenssel sokat adott; daczára ennek azonban ev. egyházunk a század kezdetén egy összetört, megsebzett, bilincsbe vert emberhez volt hasonló, a kinek csak 1849. tavasza enyhítette némileg — helyzetét, míg az 1861. év a várva-várt szabadulást neki megadta.

De a bilincsektől való ezen szabadulása még korán sem jelent szabadságot és egyenlőséget, mert daczára az evangélikusok iránt is mindig jó indulatot tanúsított I. Ferencz József protestáns pátensének, jogainkért — a császári akarat és szó ellenére — folytonosan küzdeni és szenvedni kellett és kell.) Több szabadságra van szükségünk; az utolsó két év mutatja

Keveset használt volna azonban az evang. egyháznak külső növekedés és jogi állásának javulása is, ha aránytalanul jobban nem fejlődött volna belső élete.

Népünk a napoleoni szolgaság, a szabadság harcok viharában újból megtanult hinni és imádkozni. Hatalmas szellemű theológus adatott nekünk, a ki tanítványaik egyedül álló genialitással vezeté le az igaz evang. szív hitének mélységeibe. „Schleiermacher több volt, mint egy egyszerű theol. iskola alapítója, századunk theológiájának reformátora volt.” A különböző theol. irányok és egyházi pártok képviselői nem egyszer hevesen összetűztek, de szemben a mindegyikkel közös nagy feladattal inkább kezdték keresni azt a mi egyesít. Így Németországban, így Ausz-

riában is. A harci zaj elhangzott. Az időnek nagy szükségleteivel szemben, az evangéliumot feyegető ellenségekkel szemben annak minden egyes papja és hirdetője különbség nélkül kezét fog Isten országában való hű munkálkodásra.

Ha itt ott van is okunk egyháziatlanság, közöny felett panaszkodni, a rövid múlt tapasztalatai reményeinket csak éleszti. A német nép lelke kezdi lerázni a sivár materializmus kötelékeit és kezdi megbecsülni a vallásnak mulhatlan javait. A német mozgalomból lett — evangélikus mozgalom. Kötelességünk immár a régi evangéliumot, a régi Krisztust egyszerűen és hiven hirdetni, életerősen tanúskodni arról, hogy valamely népek nem „tisztá nemzetisége,” hanem a nemzetinek az evang. keresztényével való egyesülése tartja fenn es neveli erősnak, hatalmasnak. Jobb jövő csak így remélhető, ha minden nép ezt az országot magáévá teszi, akkor Rómának ravaszága nem akadályoztatja meg a népeknek egymást való megértését.

A század egyháztörténetének legfényesebb lapja bizonyynyal az evang. keresztény szeretetműködésének története. A Gusztáv-Adolf egyesület nemcsak Németországban, hanem Ausztriában is, nemkülönben az Evang. Bund a leghathatósabb módon támogatja előre törekvő népünket. Különösen a bel- és a külmissió terén is örvendetes haladást tapasztalunk.

Az idők forduló pontján jó és hasznos vizsgálni azt, mennyiben szolgálták emberi intézmények Isten országát. Az evang. prot. egyház hitet és szeretetet, igazságot és szabadságot, békét és reményt, Krisztus adta szellemi javakat akar a világnak nyújtani. Evang. protestáns egyházunk jelen s jövő működésének alapját adja, sikerét a jövőben biztosítja fényes története a lefolyt században.

IRODALOM.

Évang. egyházi szemle. Utoljára alkalmatlankodom tisztelt olvasóimnak ezzel a tárggyal, utoljára, mert most már végre egészen tisztá a helyzet. Még csak ezt akarom bebizonyítani. Szeberényi nagyon magas hangon akarja bevégezni a vitát, de a magas hang csúnya gixer lett nála.

„Ha ez a (mi harcunk) nem volna személyes harc, úgy a szerkesztő úr nem nyúlna a gyanúsítás hitvány, kopott fegyveréhez, . . . nincs reá más válaszom, mint a megvetés gúnyos mosolya.” De nem így tesz ám, hanem a gúny mosolya helyett négy hasábon át válaszol. Ez pedig mosolynak egy kicsit nagyon hosszú. És nagyon hangos! Pedig nekem szememre vetette, hogy bőbeszédű választ adok, s ime ő mikor mosolyt íger is, feleselést ad!

A mi pedig a gyanúsítás „hitvány fegyverét illeti:“ czikke elég tele van vele.

Példákkal szolgálók!

„Tessék csak átlapozni az „Ev. E. és Isk.“ mult évi számaint . . . Irányt, elveket, tájékozást nem ad. Vezércikkül közöl indítványt, vagy egy prédikatiót.“ Nos hát tessék átlapozni: az egész évben egyetlen egy prédikáció sem jelent meg a lapban.*)

Olvasó közönségünk szaktérfiakból áll; nem kell azoknak folyton-folyvást irányt adni, mintegy hétről hétre szájukba rágni az elveket; kiadom a különféle felfogású cikkeket is, mert becsülöm olvasóinkat annyira, hogy belátásuk szerint foglalnak állást a fölmerült kérdésben. Hiszen magára nézve azt vallotta Szeberényi, hogy nem akarja másokra erőltetni a maga szemüvegét, — tölem meg azt követeli? ő írta azt, hogy legjobb, ha az ember a maga szemével nézi az eseményeket, — nálam meg már olyan nagy hibának hirdeti, hogy erre alkalmat adok a munkatársaknak? Másnak a szemében a szálkát keresi Szeberényi!

„Ha az „Ev. E. és Isk.“ nyomása a régi lenne, alig tenne ki a lap többet, mint Trsztjénszky lapja.“ Szakértő nyilatkozata szerint Trsztjénszky lapja egy egy számában 46,000, az én lapom egy-egy számában 58,500 betű van, tehát 12,500 betűvel több; 52 számban ez 650,000 betű; minthogy pedig évenként 5—6 számot adok 2 íveset, ez megint 175,000 betűt tesz ki, évenként tehát 823,000 betűvel többet adok, mint Trsztjénszky, vagyis ez megfelel Trsztjénszkyknél 18 számnak, az évfolyam harmadának; ennyivel többet adok én, mint ő adott. Ennyire elveti a súlykot Szeberényi, még ott is, a hol számokkal lehet előállani.

De hát miért nyúl a gyanúsítás e „hitvány fegyveréhez?“ Maga bevallja: „tönkre akarja tenni ezt a lapot.“ No lám, milyen őszinte! Pedig ő mondta nekem egy időben, hogy vissza akar vonulni szemléjétől, mert sok ellenséget szerez vele magának; keresett is szerkesztőt, minthogy azonban az még sem veheti át tőle a lapot: megmarad most szerkesztőnek, kénytelen kelleetlen. Pedig akkor nem érték ám még azok a csapások, a miket most ürügyül előtérbe tologat! És még ő akarja tönkre tenni ezt a lapot. Ugy tesz, mint a ki ijedtében — bátor képet vág, hátha a másik jobban megjed!

Merész ráfogás és gyanúsítás Szeberényitől azt mondani, hogy „roskadozó lapomat akarom úgy a hogy fenntartani, appellálva a hazafias érdekre.“ Lapom helyzetét nem ismeri, mégis mi-

lyen határozottan beszél roskadozásáról. Nem vagyok köteles neki számot adni, de annyit mondhatok, hogy lapom éppen nem roskadozik, nincs veszélyben, előfizetőim nem fogynak, — azt is számokkal tudom bizonyítani. Annyit is mondhatok azonban, hogy többen nem is helyeslik, hogy vele vitatkozzom, mert hibának tartják, hogy komolyan veszem Szeberényit és nyilatkozatait. Ugy látom, igazuk is van!

Egy haszna mégis van az eszmeeszerének: mindenki látja most már, hogy hiúságában sértve mennyire engedi magát elragadtatni Szeberényi az igazság és illedelem rovására!

Leszólja lapomat, de le ám, — és még csak rossz néven sem vehetem tőle, hiszen „tönkre akarja tenni,“ a célhoz az alkalmas eszközöket kiválogatni nem áthatja. Ezt is mondja: „tessék csak átlapozni a lap mult évi számaint s hasonlítsa azt össze bármely vidéki lapocskával s látni fogja, hogy azt is éppen úgy lehetne egyházi lapnak nevezni, mint az „Ev. Egyház és Iskola“ című egyházi lapot.“ Es ezt Szeberényi komolyan mondja ám, sőt elvárja, hogy az ő ítéletét elfogulatlanak, döntőnek tekintsék és annak alapján az előfizetők hagyják el ezt a lapot. Csak az ő lapja az igazi egyházi!

No de az is igaz, hogy engem is leszólalaposan. Ugyancsak ám! Engem is olyan alaptalanul, elfogultan, illetéktelenül, mint a lapot. No de ki venné fel ezek után komolyan az ő feleselését? A papa kedvence vásott magaviseletét elnézi az ember szó nélkül — a papa kedvéért! Nincs theologiai tudományom, — mintha bizony abból vizsgát tettem volna előtte; nem volt alkalmam finomabb körökben és társaságban forogni. Ejnye, — eddig csakugyan azt hittem, hogy négy évig tanárkodva Sopronban, 21 évig lelkészkedve a békési esperességben, 13 évig képviselőködvé: elég jó és elég finom társaságban forogtam, — s ez mind nem elég finom társaság Szeberényinek, — bizonyosan azt nehézményezi, hogy nem forogtam a Maticza férfainak társaságában. Hát az, mi tőrés-tagadás, csakugyan meglátszik rajtam.

Azt szeretném csak tudni: hol és mivel finomabb társaságban forgott Szeberényi?

Hja persze, — értem! Célzás ez arra, hogy atyám csak szegény iparos volt, az ő atyja pedig csabai pap és püspök! Ez bizony nagy különbség, de abban a finom társaságban, a hol én forogtam, ezt nekem nem vetették szememre, voltak annyira finomak; pedig azoknak atyja még nagyobb úr is volt ám, mint a csabai pap! Püspök fiának születni ugyancsak nagy dolog, különösen pedig nagy szerencse, — ha érdemnek nem érdem is. Hiszen maga Szeberényi „elismeri készségesen, hogy ő sem lett érdemei alapján csabai pappá és hogy bármelyik lelkésztestvérsége sokkal érdemesebb lett volna az állásra.“ Es hogy

*) Egyik olvasóink megküldte nekem Szeberényi Szemléjének egyik számát, a melyben valami novella felét közlött (egyházi lapban persze novella inkább való ő szerinte, mint prédikáció!), azzal a megjegyzéssel, hogy Szeberényi bizonyosan azért adja ki ezt a novellát fordításban, hogy a magyar nyelvet csúfá tegye, compromittálja a fordítással.

mégis ő lett csabai pappá, ugyebár, ez a — papa érdeme? De, bocsánat, érdem nélkül miért tőlódott hát mégis ő arra az állásra?! (Ezt a finom kitejezést is Szeberényi használta ellenem, hát azt hiszem, hogy elég finom vele szemben is.)

Hogy milyen eredménnyel forgott Szeberényi a finomabb körökben és társaságban: azt megmutatja stylusa ebben az egy nyilatkozatban ilyen kifejezések használatával ad bizonyoságot finom érzéséről: gyanúsítás hitvány, kopott fegyvere, lelki korlátoltság, zászlótartóul feltolom magamat, számító rosszakarat, színvakság, felületes pletykaraktár, szegénységi bizonyítvány, elvtelenség, teológiai tájékozatlanság, öblös szájjal lekritizálok, szidom a zsidókat, utszéli suhancz, tények elferdítése, ha egy csepp finom érzésem lenne, a halottat megrugom, badarságot firkálok, stb. Ugy-e szép gyűjteménye egyházi lapban a finomabb körökben forgott finom érzésű papnak?

Atyja püspökké választását nem hozgattam elő; előhozta péld gyanánt akkor, mikor ő engem személyesen támadott meg ismételve; megmondtam az okot is, hogy miért hozom elő: nem tanúskodik „különös érdeméről az egyetlen egy szavazattöbbség“ és atyja vállain emelkedve, beszél olyan fennen hozzám. Az egy szavazatra nézve csakugyan rosszul tudtam az esetet; de rosszul mondja el ő is. „Boldogult atyám nem úgy lett püspökké, hogy ellenfele szavazatát megsemmisítették, de ellenpártja meg akarta a közgyűlésen az ő egy szavazatát semmisíteni.“ Arra nézve ezt írja most nekem egy kortárs, és azon közgyűlés tagja: megsemmisíteni kértük a báthi szavazatot, mert az szabály ellenére nem közgyűlésből kelt; megtámadtuk a szarvasi magyar pap s a szőlőbeli pap után számított (Szeberényi javára) adott szavazatokat, mert egyik sem volt rendes papi állomás. Ez tehát három szavazat. A megtámadás ezen alapon teljesen jogos és törvényes.

Azt se felejtse el Szeberényi, hogy Achimot is ő hozta szóba, nekrológiájában kíméletlenül megbélyegezve érdekében a három új esperesség mostani hivatalnokait. A mire én czéloztam: azt Achim életében éveken át megirták a bizottságok a jegyzőkönyvekben; ez tehát nem holta után való támadás ellene. Elmondtam, megirtam én véleményemet Achimról régen s magamat védeni van jogom, ha vele és érdekében támadnak meg.

Achim személyes jó tulajdonságait mindig elismertem, tiszteltem; elismertem koporsója mellett tartott beszédemben, lapomban kiadtam dicsérő életrajzát; csak hogy egészen más ám a hivatalos működése a közigazgatás terén, azt mindig helytelenítettem, s hogy nem voltam ebben egyedül: leveleket tudok rá fölmutatni nagyon illetékes egyénektől. Ha esperesi működéséről van szó, azt nem lehet leczáfolni az ő teológiai tudó-

mányának fölemlegetésével. Az ő elveire nézve nemcsak Szeberényinek, hanem nekem is szabad véleményemnek lenni; van is véleményem, vannak adataim is. A nyilvános működés felett pedig holta után is szabad véleményt mondani a nyilvánosság közönyének, a közérdek harczosának. Ugyan furcsa volna, ha meghaltak nyilvános és hivatalos működéséről csak azoknak volna szabad véleményt mondani, akik azt helyeselték, azoknak pedig el kellene némulniok, a kik helytelenítették!

Azt írja Szeberényi: „a békési egyházmegye bármelyik papja való és érdemes az esperességre, mindenkinek megvan az a képzettsége és képesítése, a melyre büszke és sokat tart Veres úr.“ Köszönöm collégáim ezen megdicsérését, — mert ugye bár, dicséret akar lenni, nem csak ravasz captatio benevolentiae? Ha ilyen kiváló papok mégis engem tiszteltek meg az esperesi hivattal: nekem is nagy dicséret az, mert hiszen még sem a legutolsót szokták a papok maguk közül esperesnek választani. Ha másrészt bármelyik lelkész társa, tehát az arad-békési esperességbeli bármelyik lelkész is érdemesebb lett volna a csabai papi állásra, miut Szeberényi, akkor ott is kitűnő papok vannak, hiszen talán Csabán sem az alját keresik a papnak, — miért írta hát Szeberényi. Achim nekrológiájában, hogy igaza volt Achimnak, mikor a három esperességre osztást ellenezte azon okból, mert nincs az esperességi állásokra elég alkalmas egyén?! Ugy-e, akkor egészen mást akart bizonyítani! Egy kis következetesség nem ártana az ítéletmondásban! Így igen érthető, ha „mindig élők ellen küzd Szeberényi, a holtakat védelmezi,“ — hiszen az élők még útjában állanak, még védeni is merik magukat, a holtak pedig már nem!

„Ügyes politikusnak“ ismer el engem Szeberényi. Cserében én készséggel elismerem, hogy ő ügyes üzletember. A legügyesebb falusi zsidó boltos nem tudja oly bőbeszédűen, tartózkodás nélkül lepocskondiázni versenytársa árúját, mint ő az én lapomat. No persze, ha „tönkre akarja tenni!“ Hja kérem az üzleti érdek! Ha az ember tönkre akarja tenni a versenytársat, mit tehet egyebet, mint hogy lepocskolja! Nekem csak az tűnik fel különösnek, hogy most szólja le lapomat színtelennek, mióta az ő iránya ellen nagyon is őszintén színt vallott.

Leszólja a lapot a maga „finom“ modora szerint. Örülök neki! Ebből látom, hogy útjában akadálnak ismeri el, a mit el szeretne háritani. Ráfogásaira és ferdítéseire válaszom: a lap tartalomjegyzéke!

Mint a kőműves olyan téglából rak falat, a milyent adnak neki: úgy a szerkesztő olyan cikkeket közöl, a milyeneket küldenek neki. Köszönet azoknak, a kik támogatják a lapot, annak daczára, hogy Szeberényi tennéházó leszólásai nem

igen buzdíthatnak senkit az irodalmi tevékenységre. Ezek az írók aláírják nevüket, a nyilvánosság előtt helyt állanak nyilatkozataikért, de Szeberényi munkatársai névtelenül irogatnak, vagyis elbújnak a nyilvánosság előtti felelősségtől. Különben mi ad jogot Szeberényinek arra, hogy fennen hurrogat le engemet is, másokat is és nem talál érdemeket nálunk?! Hol vannak az ő érdemei, a mik alapján olyan nagyon lenéz mindenkit? tudományos művek? — olyant nem irt, — bizalmi tekintélyes állás az egyházi közigazgatásnál? — még semmivel sem bízták meg, korával járó tapasztalatai? — minden nyilatkozata kiforrottan elme, meg nem ülepedett világnézet, meg nem állapodott jellem bizonyítéka; eredmények ottani működéséről? működése kapkodás. Tessék most már elképzelni, hogyan bánna el másokkal, ha volnának érdemei, ha már volna valami mások ítélete szerint is. Olyan ő, mint némely értékpapir: nagy számot hord magán névértéke jelölésére, de nagyon alacsony az árfolyama a valóságban, s nagyon keveset adnak rá mások.

Kinjában inkább azt is elismeri, hogy a Prot. e. és isk. lap sokkal komolyabban, egyháziasabban és alaposabban tárgyalja a mi egyházi ügyeinket, mint ez az én lapom; már az igaz, azt én is elismerem, hogy az is sokszor egészen komolyan, egyháziasan és alaposan letárgyalta Szeberényit, bizonyosan az fáj neki, hogy néha én is átvettem a lapszemlébe azokat a letárgyalásokat, hadd vegye tudomásul a mi közönségünk is, mint haragítja reánk a református testvéreket is. Nemzetiségi gyűlölködés, r. kath. támadás, szegénység nyomorai, a felügyelőkhöz elleni gyűlölködés mellé, még csak az hiányzik, hogy ellenességünkkel dühösítse a reformátusokat is!

Ha Szeberényi ézzel az én lapommal nincs megelégedve, — hagyjáj! Nem is volt szándékom soha az ő izlése szerint, az ő kedvére szerkeszteni lapot. Elég nekem vele szemben a közönség elismerése és emelkedő támogatása. De hivatkozhatom egyházi lap véleményére is, melynek szerkesztőjével még ismerős sem vagyok, a ki tehát elfogulatlan, az ezt írja: „élénk lap, erőteljes a hangja és becses a lapszemléje.“

Már ezzel meg kell Szeberényinek barátkoznia, hogy én — az ő kifejezésével élek — „olyan agyagból vagyok gyúrva,“ hogy az ő rugásaitól nem omlok porba; nálánál nagyobbaknak is meg mertem, meg szoktam mondani véleményemet. Ezzel a joggal bőségesen szokott Szeberényi is élni, hadd élék vele én is, ha kell, ő vele szemben is.

Már azzal meg kell neki barátkoznia, hogy sokan vagyunk, a kik őt nem fogadjuk el csalhatatlan pápának, de még csak piczike pápácskának sem.

Mint hogy pedig számokkal kimutattam, hogy

Szeberényi nem érvekkel, hanem ferdítéssel és ráfogással küzd: jövőre fölmentve érzem magamat vele szemben a jóhiszemű vitakozástól, és megkímélem tőle olvasóinkat is. Válaszaimat úgy fogom adni, a mint érdemi. Beszéljen, tódítson, ferdítsen, gyanúsítson, a mennyit nem átal!

Evang. egyházi szemle. A szarvasi ügyben beadott felelbezésről emlékezik. Természetesen: alaptalan, rosszakaratú gyanúsítással. A mit a negyedik lelkészi állomás szervezéséről mond, az természetesen nem igaz.

A „Magy. Prot. Irod. Társaság“ „Koszorú“ című népies kiadványai. Budapest. Hornyánszky Viktor 1894—1900. évfolyam. 1—70 füzetke. Ára 8 fillér. (Folytatás és vége.)

A „Bethlen Kata“ cz. 69. sz. füzetben elbeszéli a szerző „Bethlen Kata“ gróf leány szenvedéseit, leginkább azért volt sok sanyarúságnak és megpróbáltatásnak kitéve, mert hű volt és maradott ref. vallásához. Mikor a nemes nő sorsa végre valahára jobbra fordul, az olvasó is örül vele. De ekkor a jámbor nőnek különféle kívánságait rövid két kis nyolczadrétű lapon oly hamar egymásután teljesíti az Isten, hogy az még a legjámborabb olvasó előtt is megdöbbenő hatású lehet. Szóváltás folyt Kata és katolikus férje gróf Haller közt, ki rosszul bánt vele. Ez alkalommal a Kata ajkát ezek a nehéz szavak hagyták el: (18. és 19. lap) „Az az igaz Isten, kit én gyermekségemtől fogva tiszteltem és ma is tiszteltem, cselekedje azt a nagy irgalmasságot én velem, hogy esztendő ilyenkor legyünk elválva egymástól; vegyen el engemet, vagy kegyelmedet.“ „És az Isten meghallgatta kérését,“ a következő évben — Kata hűsége ápolása mellett is, — meghalt a férje. (Megjegyzendő, hogy itt az Isten a Kata részéről kiszabott időhöz is volt kötve.) Az özvegy aztán nem tudta elviselni, hogy az ő ölbéli kicsi fia más vallásban (t. i. a katolikus vallásban) neveltessék, tehát nem azt kérte Istentől, hogy (beteg) kis gyermekét mentse meg a haláltól, vagy a pápista neveléstől, hanem, hogy vegye magához. „És az Isten hallgatott az anya könnyörgésére,“ mert mikorra készen voltak a férje temetésének előkészületeivel: meghalt az értelmes kis Samuka is! (Az igaz, hogy csak 2—3 hónappal később, férjének második temetése alkalmával.) „De nem panaszkodott“ az özvegy, (minek is, ha az Isten minden kérését teljesíti,) bizott tehát az Istenben, „hogy megsegíti őt és ad neki boldog napokat is. És megsegítette. Három év múlva“ — a rózsás pünkösdi vasárnapján ismét hűséget esküdött egy férfinél! — a ref. gróf Teleki Józsefnek. Első férjének testvére, gróf Haller Gábor

azon volt, hogy testvérének még életben levő leánygyermeké a katolikus vallásban neveltesék. „Katalin ez alatt álmodt látott, mintha egy ismeretlen hang ezt mondta volna neki: „Ne félj, az Isten más határozatot küld, mely am azt elrontja.“

És csakugyan, egy hétre rá Haller Gábor is meghalt! Szóval minden ment mint a karika-csapás, hogy ne mondjam: mint a parancsolat! A ki isten országában csak némileg is jártas, tudja, hogy jóságos, de bölcs mennyei atyánk, a kinek az utai mások, mint a mieink, nem oly könnyen áll tetszés szerinti rendelkezésünkre, különösen akkor nem, mikor isten a látszólag, azaz nézetünk szerint igazolt kéréseinket, esetleg — szélséyeinknek tekintheti Hiszen még az egyszerű fia is Getsemanében nagy alázattal ekképpen könyörgött: „En atyám, ha lehetséges, muljék el a pohár én tölem: mindazáltal ne úgy legyen, mint én akarom, hanem mint te.“ — A leánygyermekét mindazáltal erőszakkal vették el a grófnétől és most újra következtek erős megpróbáltatások.

„A Rákócziak“ című 67. sz. füzet 12. lap eseteli a szerző Rákóczy György szigorú kormányzását, egy néhány csattanós példával illusztrálván azt egyebek közt azzal is, hogy egy embert 60 botütésre elítélt, egy ötvös mestert pedig megköveztetett! Mindkettőt istenkáromlásért. Itt kellett volna kiemelni azt, hogy az akkori időben ilyen kegyetlen büntetések nagyon szokásosak voltak és hogy manapság lelkiismeretes lelkészkedéssel, támogatva belmissiói egyesületekkel stb. iparkodnak kiirtani az istenkáromlást és más rossz szokásokat, a mi nemcsak inkább felel meg Krisztus vallásának, hanem hathatósabb eszköz is, mert botütésekkel, megköveztetésekkel vagy más durvaságokkal és kegyetlenségekkel bizony sohasem fogjuk kiirtani a káromkodást, még az istenkáromlást sem, valamint az nem is sikerült Rákócziak az ő kegyetlenségeivel.

A „Patócsy Zsófia“ cz. 61. füz. 13. lap. arról értesülünk, hogy Bebek György „felesége P. Zsófia hatása alatt erős protestáns lett,“ a ki aztán szigorúsággal lépett fel a katolikusok ellen, péld. elfogatta a szerzeteseket és börtönbe vettette őket a főnökükkel együtt. A kolostor nagyértékű arany, ezüst sereit elvette, javait lefoglalta stb. Hogy Bebek, a ki előbb maga is katolikus volt, felesége kedveért protestánsnak tette magát, azt elhiszszük, de hogy azért még nem volt „erős protestáns,“ az tény, mert bizony nem az efféle hőstettekből áll az „erős protestáns“ lényege! Hiszen épp úgy szoktak fellépni a katolikus papok a protestáns hívek ellen és ha elődeink mindig ugyanazt tették

volna, quo jure kárhozhatnák az üldözött katolikus papokat? Hogy a szerző ezeket elbeszéli, az magában véve még nem hiba; ha Bebek uram hibázott, hát hibázott, — sőt a történet igazság érdekében nem is volna szabad azt elhallgatni, de nem kellett volna azt minden rosszaló megjegyzés nélkül előadni, nehogy esetleg egyik-másik jámbor olvasó még azt találná gondolni, hogy Bebek uram itt helyesen járt el, mert úgy kellett nekik! Legalább a fölötti sajnálatát fejezte volna ki a szerző. Amit 3 lappal feljebb (10 lapon) „embertelen tetteiről“ általában mond, az itt, a konkrét esetekre nézve nem elég.

„A pusztabiró“ cz. 66. füzet 9. oldal Máté evang. VIII. r. 23—27. szerint leírja a szerző a tiberiási tengeren keletkezett szélvész, a mikor Jézus kishitű tanítványai az alvó mesterüktől kérnek segítséget. Ez alkalommal ezeket mondja a verselő szerző: „Igy kiáltanak a megrémült tanítványok sirva-rival Péter már a kormányrudat tartani is alig bírja.“ Hol van az megírva, hogy éppen Péter tartá a kormányrudat? Eppen Péter, a pápa állítólagos elődje? Hiszen örökké azt hajtja a pápás egyház, hogy a pápa mint Péter utódja, Máté evang. XVI. r. 18. v. és János evang. I. r. 42. alapján hivatva volna az általános (katolikus) egyház kormányrudját tartani és hogy ennek következtében az összes keresztyén egyházak (tehát a protestáns egyházak is) ő alá volnának rendelve, holott még az sincs bebizonyítva, hogy Péter apostol volt e valamikor Rómában. Még csak az kellene, hogy mi magunk saját pénzünkért eresszük a vizet az ultramontánok malmára, azaz, hogy mi magunk is higyjuk és terjesszük téves állításaikat!

A „Vége jó, minden jó“ cz. VII. sz. füz. 14. és 15. lap. nevetségessé van téve a falu tanítója a nép előtt. Ugyanis Csóri Mihály tanító uram nagyon szeret a lakadalmas házakba nézni, rendesen mind a két becsületes házban teszi tiszteletét. Ha ott szól a muzsika Csóri Mihály uram majd kirugja a ház oldalát. Ő a legkedveltebb személy minden lakziban, mert olyan szép felköszöntőket, mint ő, az egész vármegyében nem tud mondani senki. Hát még a halotti búcsúztatól! Mióta eltiltotta tőle ő kigyelmét, — úgy beszélnek, hogy valami nagy zsinat, — a zákonyiak mindig panaszkodnak, mintha temetés se lenne. Hiszen ki se sirhatják jól magukat! Csóri uram olyan szépen tudott mindent kitenni. Nemzetes Farkas Bernátné asszony sohse felejtetheti el azt, a mit ő a szegény megboldogult ura felett mondott. Mintha most is hallaná:

„Ritka ember, ki a halált kikerüli,
Előbb-utóbb így kell a testnek kihülni.“

Lám olyan erős volt, mint szürek közt spernát,
Loesett ináról mégis Farkas Bernát.

Akáresak a „Falu rosszá“-ban Kónya, a borvirágos kántortanító uram rigmusait hallanók. Kónya szerepét az ország különféle vidékén ezilinderkalappal a fején láttam alakítani, hogy annál jobban nevéssen és mulasson a karzat közönsége. Ezt az alakot akarja utánozni a szerző. Pedig ezilinderes falusi tanító széles e hazában nincs, nem is volt. Utóvégre arra síres hivatva a „Magy. Prot. Társ.“ hogy a derék felekezeti tanítókat, kik a pap munkatársai az Úr szőlőjében, egynéhány kritizálható egyén miatt a nép előtt neveltségessé tegye. Sajnos igaz ugyan, hogy sok helyen a pap és a tanító nem úgy élnek egymással, mint munkatársak az Úr szőlőjében. de abból korántsem következik, hogy egyik a másikat neveltségessé tegye a nép karzata előtt, pedig van ám borvirágos és hivatásának éppenséggel meg nem telelő pap is! Sajnos, hogy a szindarabok egyik bohóc alakja még mindig a hitfelekezeti falusi néptanító, de éppen azért ne szerepeljen, mint ilyen az egyház irodalmi társaságában is, melynek termékeit a falusi tanító is terjeszti. Egy másik füzetkében is akadtam e sablonszerű szerencsétlen, csakis rosszhalató tendenciára. Lám „A nagyasszony“ ez. XLVII. sz. füz. 2. lap. azt olvassuk: A rektor „örökké panaszkodni szokott a papra, hivekre, népére, tanfelügyelőre, iskolásokra — az egész világra.“ Dehogyan az egész világra; hiszen maga a szerző is 4 sorral feljebb ezt írja: „A rektor úr igen meg van elégedve az iskolába járókkal.“ Ime, 4 sorral lejjebb hazudik a szerző, hogy még az iskolásokra is panaszkodnék! Elég rossz a rektor úrra nézve, ha csak az iskolába járókkal lehet megelégedve. A szerzővel már mindenelőtt nem lehet megelégedve. Hát aztán a papok nem panaszkodnak? Ott van a kongrua és számtalan más panaszos ügyük! Az igaz, hogy van is okuk sok panaszra, de éppen azért annál méltányosabbak legyünk a tanítókra nézve is, a kikkél bizony színén nem hiányoznak az okok különféle panaszra.

Egészen más az, hogy ugyan abban a VII. sz. füzetkében „Az igaz és hamis gyöngy“ cím alatt egy derék és egy haszontalan tanító példája van előadva nem holmi léha mulatozásul, hanem tanulságul a nép számára. Egy nagy és jómódú, meg egy kis és szegény község előljárói személyesen fordulnak a tanító képezde igazgatójához, ajánljon nekik tanítójelölteket. A képezdeben még csak két tanképesített jelöltnek nem akadt megfelelő állomása: a legkitünőbbiknek, a ki beteges, vézna, felénk emberke és a szellemileg leggyöngébbiknek, a ki magas termetű, egészséges, erős hangú és bátor fellépésű „derék ember“ volt. Az igazgató a gyöngé képzettségű,

de látszólag „derék“ fiatal embert a szegény községnek, a nápicz, de kitünő képzettségűt pedig a jómódú községnek ajánlja. Természetes, hogy a szegény község előljárói nagyon meg voltak elégedve az ajánlattal, de bezzeg a jómódú községbeliek ebbe sehogy sem akartak bele nyugodni, sőt úgyszólván sértve érezték magukat, hogy nem nekik ajánlotta a „derék ember“-t.

Az igazgató kimélő magyarázata daczára azon voltak, hogy nekik dukál a „derék ember.“ és így a szegény község emberei, akarva, nem akarva utoljára kényszerítve voltak a nápiczczal megelégedni. Persze, hogy már alig egy év alatt kiszült, hogy a jómódú község dölyfös emberei felsültek, minthogy az a „derék ember“ mint haszontalan iszákos fráter és durva modorú tanító, a vézna emberke a szomszédos szegény községben pedig mint derék, lelkiismeretes tanító bevált. A jómódú kekkeli atyafiak most meg komoly lépéseket tettek az iránt, hogy visszakaphassák az eredetileg nekik szánt, de büszkén megvetett nápicz emberkéjüket, hanem a szegény községbeliek azt sehogy sem akarták nekik átengedni. Ily módon még nemes verseny is keletkezett a két község közt, azaz a nápicz kedvéért még túllicizálták egymást a tanítói fizetésre nézve. Hogy utóvégre a jómódú község győzött, az természetes. E történetke egészen helyén van, hadd tanulják meg a büszké atyafiak, hogy a megválasztandó pap, tanító, jegyző stb. derék emberségének lényege tulajdonképpen miben áll, hadd nézzék meg azt is, hogy a külső derékségnek megfelel-e a belső is, hadd vegyék tekintetbe a mérvadó körök tanácsát is! De Csóri Mihály uram fenntérintett történetkének nincsen értelme, tehát kihagyandó volna.

Minthogy egypár füzetke máris második kiadásban jelent meg, újabb kiadások alkalmával az itt indokolt kifogásokat talán fontolásra kellene venni.
Hetzel Samu.

Raffay Sándor pozsonyi ev. theol. akadémiai tanár confirmatói kátéja, mely pályadíjat nyert, második kiadásban jelenik meg, még pedig a lelkészek észrevételei és tapasztalatai alapján javított alakban. Megrendelések Veres Lajos nyomdászhoz Orosházára küldendők. Lelkészeknek, kik tankönyvül használják és rendelik, minden 10 példányra egy ingyen példány jár.

Koren Pál konfirmatói vezérkönyvének magyar kiadása f. é. január 31 én túl kapható B. Csabán a szerzőnél. A 13 ivre terjedő bekötött könyv ára 80 fillér (a postavitelbären kívül.)

Nemzeti Iskola. „Mi legyen Wlassics munkájának koronája?! — Teremtsen kéthárom tanügyi-törvényhozót. — Ha a magyar képviselőházban van földbirtokos, van iparos, orvos, jogász, író, van pap: miért legyen onnan kizárva éppen a tanítóság és tanárság?! —

Avagy a magyar pedagógia oly tudomány, melyet ért minden ember? Avagy a magyar pedagógusok annyira hátra vannak, hogy kár, talán szégyen volna őket a t. Hízbán bemutatni? Avagy talán a magyar kormányok közül csupán a kultuszminiszternek nem kell támogató a törvényhozó testületben? — Segítséget, munkajobbot nyújtának a pedagógusok a kormánynak ezzel is Bemutatná magát a tanítószáz a felső körök előtt, terjedne iránta a közbizalom; hát a megbecsülés, az elismerés?! — (Lelkészség van minden felekezetről egynehány, éppen csak ág. hitv. ev. nincs egy sem!)

Unitárius közlöny. „Jelenünk nem rossz, kielégítő. Mondjuk elég jó. Egyházunk vagyoniilag erősödik, számbelileg is szaporodik. Hiteveink nagy Magyarországon hívőkre és barátokra találunk. Vallástörvényeinknek jóltevői most is akadnak. Ezek között első helyen van államunk, mely mindnyájunké s mi mindnyájan övéi. Egymás iránt mindkét félnek kötelességei vannak. E kötelességeket most már mindkét fél híven is teljesíti. Államunk tetemesen segíeli a mi egyházunkat is. Papjaink fizetését a többi egyházakéval együtt rendezte. — Nagyobb mérvű államsegélyben részesülnek minden rendű iskoláink. A nagyobb fokú segélyezés egyházunk tanügyére is átalakítólag, fejlesztőleg hat. Egyházi szervezetünk is korunknak megfelelően átalakított. Ebben is csak nyereségünk lesz, mert a modern képviselői elvek bele vannak illesztve. És a belső egyházi életünk? Jobban van felszerelve, mint bármikor a múltban. Nagy papokról ha nem is beszélünk, mert hisz a nagyságot az idő növeli meg, de azt mondhatjuk, hogy van egy derék papi karunk. Számos derék ifjú erő működik buzgalommal, lelkesülten. Az ily működésnek soha sem volt akkora tere. A templomaink legtöbbje megújulva, megújulva néz egy új száz elébe. Iskoláink kevesebbetek, mert népünk szegényedik és az állam vette kezébe a népoktatást, de a meglevők jobbak, mint régen.

Egyházi életünk pezsgőbb, mint régen lehetett, mert az egyháztársadalmi érintkezés nagyobb. A Dávid Ferencz egyesület a XIX. század második feléről olyan szervezetet hozt át, a melytől ezután is sok jót várhatunk.

Ha az egyes emberek, vagy ha miveltjeink és népünk vallásos buzgóságát vizsgáljuk, itt úgy tetszik mintha hanyatlás volna.

Bizony, ma sokan elvegyülnek az anyagiakért való lóvás futásban, mind kevesebben és kevesebben törődnek lelki szükségleteik kielégítésével. Ma kevesebb hívünk figyelme irányul oly szorosán egyházunk felé, annak állapotaira, helyzetére, miként régen. A vallásos hűség, egymás iránti bizalom, a hagyományos unitárius összetartás,

mely egyik erősségünk volt, talán nincs meg ma oly mértékben, miként régen volt.“

Debreczeni prot. lap. „A lutheránus egyház mi szerepet cserélt Magyarországon a kálvinista egyházzal az egyház jogainak védésében. Ma ezt az egyházat látjuk harcolni bátran, igazainak tudatában gyökerező méltósággal, a mint láttuk a vész, a nehéz megpróbáltatások idejében a kálvinista egyházat. Nem élek a magasabb politikai légkörben, sőt igen távol a tüzhelytől. De sejtem, hogy ezt a bátortalanságot, félénkséget egyházpolitikánkban politikai eszélyesség sugallta óvatosságnak mondják. Na hát ehhez a követett utat, a mindenben való engedékenységet, jogaink feláldozásának az útját, nem mondhatjuk szerencsés módnak. Nem, mert a protestáns egyházakat a múltban a haza fenntartása körül szerzett érdemeik, a jelenben való szolgálataik mindenkor feljogosítják az önértékes fellépésre, az erélyes követelésre. Nem, mert megtanulhattuk hosszú idők keserű tapasztalataiból, hogy a mi örökös ellenségeinket szelidséggel lefegyverezni nem, hanem csak bátor, erélyes tettekkel visszaszorítani, jogainkat kicsikarni, igazainkat elismertetni csak küzdelemmel vagyunk képesek. Nem harmadszor azért, mert mivel a magyar ember már ázsiai hazájából páratlan alkotmányos és jogérzékkel hozott magával, mint az eleitől fogva volt országgyűlések tárgyalásai mutatják, soha addig a nemzet alkotásokba beletogni nem tudott, míg felhalmozódott közjogi sérelmeire orvoslást, vagy legalább az iránt nyújtott biztosítást nem nyert. Lehetetlen, hogy a mi nem orvosolt sérelmeink fájdalommal állandóan ott ne borongana minden protestáns ember lelkén, megzsibbasztva annak a cselekvésre kívánatos rugékonyságát. Nem, végül azért sem, mert egyházpolitikánkban követett ezen nagy óvatosság lemondásnak tűné fel a be nem avatottak előtt — pedig túlnyomó nagy többségben ilyenek vagyunk — észrevétlenül, de egész biztosan munkálja a lemondást, egyházunk létjogosultsága felől a kétségbeesést széles rétegekben, hivatalos és nem hivatalos körökben az egyházi életnek egész vonalán.“

Pályázat.

Reformatió ünnepi magyar szent beszédre, mely korunk viszonyaira különös tekintettel legyen, 100 kor. pályadíjat tűzök ki. A díjat csak arra érdemes mű kapja meg; a jutalmazott szent beszéd az „Evang. Egyház és Iskola“ októberi első számában jelenik meg, különben a szerző tulajdonára marad. Beküldés ideje május 20.

Tetszés szerint választott magyar szöveghez irandó új egyházi énekdallamra 100 kor. pályá-

díjat tűzők ki; a dallam magyar rythmusú, s orgonakisérettel vagy férfikarra is letéve legyen. A díjat csak arra érdemes mű kapja meg; a zinemű az „Evang. Egyház és Iskola“ októberi vajamelyik számában jelenik meg, különben a szerző tulajdona marad. Beküldés ideje június 20.

Orosházán, 1901. január 15-én.

VERES JÓZSEF
szerkesztő.

TEMETŐ.

Alig állottunk meg az újév és az új XX-ik évszázad küszöbén, már súlyos veszteséget tapasztaltunk Justh Sámuel István véletlen halálával, ki mint strázsai lelkész a XIII. városi egyházmegye főesperese és mint tiszai kerületi pénztáros is egyaránt koszorús érdemeket szerzett magának.

Született Mathäóczon 1828 ik évi december 26-án. Az elemi iskolákat szülővárosában bevégezvén, a rozsnyói gimnáziumban a magyar nyelv elsajátítása végett három évig 1840/41, 1841/42 és 1842/43 tanult. Tanulmányait folytatta az eperjesi collégiumban 1843—1849, a bölcsészeti és theologiai tudományokat hallgatván. A szabadságharcz évében 1849/50 sehoiva sem mozdulhatván, a mathäoezi tanítói állomásban találjuk. A következő 1850/51. évben Veres Pál házában — Neograd — mint magán nevelő működött. Az 1851. év május 6-án Nagy-Rőczen Reich Sámuel püspöki helyettes előtt letette a hitjelölti vizsgát úgy, hogy ő volt az első hitjelölt ezen szomorú időben, mikor az ostromállapot alatt autonóm jogaink is felfüggesztettek. A következő két évben 1851/52 és 1852/53 Bécsben találjuk, hol a theologiai intézetben theologiai és az egyetemen is természettudományi tárgyakkal foglalkozott. Innen egyhangulag megválasztotta a mathäoezi egyházközség a felsőbb osztályok vezetésére, mely állomáson 1855. évi november 9-ig áldással működött. Ugyanazon évben a bártfai német egyház megválasztotta lelkésznek, november 11-én Topperter Lajos János lőcsei lelkész és püspöki helyettes felavattatván, Szopko Márton kallai lelkész és VI. szabad királyi városok egyházmegyei főesperese által új, diszes hivatalába beiktattatott. Ezen állásban maradott 1862. évi jan. 6-ig, mely napon a strázsai község által egyhangulag lett lelkésznek megválasztva. Bártfáról 1862. évi márczius 9-én búcsúzott el és ugyan ezen hó 16-án Sztrázsán lett bevezetve új hivatalába és június 24-én Izsákkalvan tartott XIII.

városi egyházmegyei közgyűlés alkalmából ezen esperesség kötelékébe felvétellett.

Ebben az állásban hivatalos teendőin kívül évekig magán neveléssel foglalkozott. Az egyházmegye, bizván az ő kipróbált munkaképességében, őt egymásután megtisztelte az iskolák vezetésével, az alesperesi hivatallal és 1896—1901-ig január 4-én bekövetkezett hirtelen elhalálkozásáig, a főesperesi állomással. Egy időben a tiszai kerületnél is mint pénztáros híven működött. Életének pályafutása tehát tartott 72 évig és 8 napig.

Temetése nagy részvétellel ment végbe, f. évi január hó 7-én. Nemcsak a XIII. városi, de a szomszéd egyházmegyék is számosan voltak képviselve a gyászos szertartásnál, melynél közreműködtek Weber Samu és Wünschendorfer Károly mint szónokok és a felkai dalárda az összhangzó szép ének előadásával. A boldogult ércz koporsóját diszitették a XIII. városi egyházmegye, a község, a család és sok más tisztelő koszorúja.

Kilencz unokán kívül siratja négy gyermeke gondos és szeretetteljes atyját és pedig Just Irén, férjezett Antóny Jánosné, Justh Alfréd bártfai lelkész, Marczly Olga mostoha leány férj, Folgens Kornélné és Justh Oszkár. Kétszer is megnősült a boldogult, de mind a két nejét elragadta a halál, utolsó éveit magánosan töltötte.

A boldogult híven teljesítette kötelességét az egyház és a család iránt. A Mindenható nyugosza sok bokros munkájától. Édes és boldog legyen örökös nyugalma és áldott emlékezete köztünk.

WEBER SAMU.

ÜZENETEK.

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozom

A. J. Nagyon köszönöm: máskor is tisztelje meg lapunkat! — **P. S.** Köszönöm. — **K. S.** Örülök, hogy a hosszú hallgatásnak vége szakadt! — **M. N.** Igen, Szeberényi Lajos válaszol dr. Szeberényi János nyilatkozatára, s azt mondja, hogy ő azt komolyan nem veheti, „a nyilatkozatban közölt ömlengés valóságos blasphemia, melyben csak hatást kereső pózt lát.“ Ugy tudom, hogy nagybátyja neki, tabori püspök, a ki negyven évi működése után most kapott valami elismerést, már t. i. Szeberényi Lajostól ilyent, felsőbb helyről más formát. — **M. E.** Bocsanat, félreértés van a dologban; én hátralékot kértem, nem tanácsot; ön pedig tanácsot küldött, hátralékot nem. Inkább megfordítva szerettem volna! — **Zs. M.** A legközelebbi számban készséggel közlöm a felvilágosítást.

KÁPLÁNT

keresek, a ki tót nyelven is képes fungálni, javadalma 1600 korona, teendői közé az állami elemi iskola ág. h. ev. növendékeinek vallástanítása is tartozik, ha pedig a helybeli kereskedelmi iskolában is tanítaná a vallást, javadalma 400 koronával megszorodik. Pályázók a nagyrőczei ág. h. ev. egyház lelkészi hivatalánál január 25-ig jelentkezzenek. Az állás folyó évi február 1-ével elfoglalandó.

4. 2-2.

KÁPLÁNT

keresek, ki a tót nyelvet is bírja. — **DIJAZÁSA:** lakás, teljes ellátás (mosáson kívül) és évi 600 korona.

B. Csaba, 1901. jan. 16.

KOREN PÁL

b.-csabai lelkész.

Siessen hozzám

káplánnak

egy szeretett s szerető jó testvér, ki szívesen megosztja velem szent pályánk rózsáit s töviseit.

Szeghegy, 1091. jan. 16.

Engisch Frigyes

6. 2-1

ev. lelkész

PÁLYÁZAT.

A pozsonyi ágost. hitv. ev. egyházközség

SEGÉDTANÍTÓI

állásra ezennel pályázatot hirdet. — Javadalma: 1000 korona készpénz havi részletekben előre fizetve és 200 korona lakpénz. Gyakorlatban levő és tanításban jártas okleveles tanító egy próba év leteltével véglegesítettik és a megszabott rendes tanítói fizetés élvezetébe lép. — A szabályszerűen fölszerelt folyamodványok f. évi január hó 22-ig Nt. Schmidt Károly J lelkész és iskolaszeki elnök úrhoz küldendők. Az állás azonnal elfoglalandó.

Pozsony, 1901. január hó 7-én.

5. 1-1.

AZ EGYHÁZI ELNÖKSÉG.

HÖNIG FRIGYES

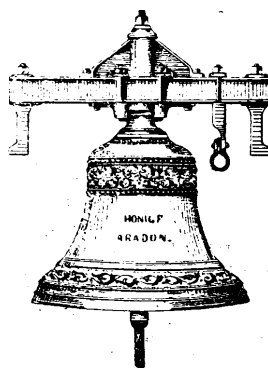
gőzüzemre berendezett

harang- és ércöntődeje, szivattyú-gyár

ARAD, Rákóczy-utca II-28. szám.

— Alapított 1840 ben. —

A legnagyobb állami éremmel kitüntetve 1890-ben

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben 25% súly és ár megtakarítás érik el.

Kitünő jó hang és tartósságáért 10 évi szavatolás!

A legkedvezőbb fizetési feltételek!

Vasúti szállítás ingyen.

Forgatható vasharangfelszerelések és vasharangállványok. Régi harangoknak forgatható vasszerelésre való átalakításuk avagy azoknak csekély felülfizetés mellett új harangokkal való becserélésük.

Bővebb felvilágosítás és képes árlapok kívánatra díjmentesen küldetnek. 13. 24-20